

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΑΘΗΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

Ημερομηνία: Σάββατο 8 Μαΐου 2021
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α

A1.

i. Λ, ii. Λ, iii. Λ, iv. Λ, v. Σ

A2.

1. I, 2. III

ΘΕΜΑ Β

B1. α.

Η ιδεώδης διαδικασία θεμελίωσης της δημοκρατίας περιλαμβάνει:

- την αρχή της αντιπροσώπευσης,
- τη διοίκηση που υπηρετεί τη γενική βούληση,
- τη διαφάνεια στην άσκηση της εξουσίας,
- τη διάκριση των εξουσιών (νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική).

Στον αντίθετο πόλο από τη δημοκρατία βρίσκεται ο ολοκληρωτισμός. Σε αυτό το σύστημα μόνο ένας, ο κυβερνήτης, κατέχει απόλυτη δύναμη και δυνατότητα ελέγχου όλης της κοινωνίας. Μία από τις μορφές του ολοκληρωτικού καθεστώτος είναι η δικτατορία, η οποία

αποτελεί αυταρχικό σύστημα διακυβέρνησης, που στηρίζεται στη βία. Τα χαρακτηριστικά του ολοκληρωτισμού είναι τα εξής:

- η επιβολή μιας συγκεκριμένης ιδεολογίας,
- η ύπαρξη μονοκομματισμού,
- η ύπαρξη ενός οργανωμένου σχεδίου εκφοβισμού των πολιτών,
- ο απόλυτος έλεγχος του στρατού,
- ο απόλυτος έλεγχος των μέσων επικοινωνίας,
- η ελεγχόμενη και προγραμματισμένη από το κράτος, οικονομία.

[Το αυταρχικό σύστημα διακυβέρνησης δεν απέχει και πολύ από τον ολοκληρωτισμό και περιλαμβάνει έναν κυβερνήτη (όχι απαραίτητα αιρετός) ο οποίος, ενώ επιτρέπει έναν κάποιο βαθμό ατομικής ελευθερίας, δεν επιτρέπει τη λαϊκή συμμετοχή στη διακυβέρνηση. Παράδειγμα αυταρχικού ηγέτη ήταν ο Σάης της Περσίας].

[πρβλ. Σχολ. βιβλίο, Κοινωνιολογία, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και εκδόσεων ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ, σελ. 139].

[Καθένα από τα στοιχεία που αναφέρονται με bullet βαθμολογείται με **μία (1)** μονάδα].

B1. β.

Από το 17ο αιώνα μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα οι δυτικές κοινωνίες δημιούργησαν αποικίες σε πολλές περιοχές του κόσμου (Αφρική, Ασία, Λατινική Αμερική). Σήμερα βέβαια όλες σχεδόν οι αποικιοκρατούμενες χώρες έχουν αποκτήσει την ανεξαρτησία τους. Ωστόσο η αποικιοκρατία διαμόρφωσε την οικονομική, την κοινωνική και την πολιτική πραγματικότητα πολλών χωρών και στάθηκε η αφορμή, μεταξύ άλλων, για τη διάκρισή τους σε χώρες του Πρώτου, του Δεύτερου και του Τρίτου Κόσμου.

Πολλοί κοινωνικοί επιστήμονες έχουν επισημάνει το γεγονός ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες (ή οι χώρες του Τρίτου Κόσμου) δεν αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο. Οι χώρες της Λατινικής Αμερικής διαφοροποιούνται από αυτές της Ασίας και της Αφρικής. Επομένως μια θεωρία που να περιλαμβάνει όλες τις περιπτώσεις δεν μπορεί παρά να είναι προβληματική. Για το λόγο αυτό η κοινωνιολογία εξετάζει τις μεταβαλλόμενες, σε παγκόσμια κλίμακα, σχέσεις μεταξύ χωρών που κατέχουν διαφορετικές θέσεις στην παγκόσμια οικονομία. Έτσι, έχουν διατυπωθεί πολλές θεωρίες οι οποίες προσπαθούν να εξηγήσουν γιατί οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες βρίσκονται σε χαμηλό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης (φτώχεια, πείνα κτλ.). Πάντως αυτό που καθόρισε τη διάκριση των κοινωνιών σε «**αναπτυγμένες**» και «**υποανάπτυκτες**» είναι η σύγκλιση ή απόκλιση τους από τις αξίες και τα οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά πρότυπα των χωρών του Πρώτου Κόσμου.

[πρβλ. Σχολ. βιβλίο, *Κοινωνιολογία, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και εκδόσεων ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ*, σελ. 36, 38].

[Κάθε υποερώτημα βαθμολογείται με **δύομιση (2,5)** μονάδες].

B2. α.

Η ζωή μας καθορίζεται από ένα σύνολο σχέσεων και δραστηριοτήτων (οικογένεια, εργασία, εκπαίδευση κτλ.). Ο άνθρωπος συμμετέχει σε αυτές τις δραστηριότητες με τρόπο τυπικό, που σημαίνει ότι οι συμπεριφορές όλων των συμμετεχόντων είναι αναμενόμενες και κοινωνικά προσδιορισμένες. Τα άτομα μέσα σε αυτό το πλαίσιο καταλαμβάνουν διαφορετικές κοινωνικές θέσεις, από τις οποίες απορρέουν διαφορετικοί κοινωνικοί ρόλοι. Πέρα όμως από τις τυπικές και αναμενόμενες συμπεριφορές, τα άτομα επιτελούν τους ρόλους που αναλαμβάνουν με τρόπο ουσιαστικό, ανάλογα με τις αντιλήψεις και τα βιώματά τους. Συνεπώς δεν «ερμηνεύουν» κατά τον ίδιο τρόπο τους κοινωνικούς ρόλους: άλλα ταυτίζονται πλήρως με τις αναμενόμενες συμπεριφορές και άλλα διαφοροποιούνται ή αποκλίνουν από αυτές.

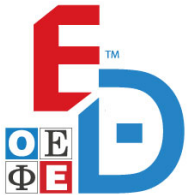
[πρβλ. Σχολ. βιβλίο, *Κοινωνιολογία, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και εκδόσεων ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ*, σελ. 58].

B2. β.

Η διαμόρφωση της πολιτικής και εκλογικής συμπεριφοράς εξαρτάται από κοινωνικούς και ατομικούς παράγοντες:

- **Κοινωνικοί παράγοντες.** Τα δημοκρατικά και πολυκομματικά συστήματα διακυβέρνησης ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των πολιτών στις εκλογικές διαδικασίες.
- **Ατομικοί παράγοντες.** Το φύλο, η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο, το επάγγελμα, η εργασία, η κοινωνικο-οικονομική θέση, οι φιλοσοφικές και θρησκευτικές πεποιθήσεις κτλ. επιδρούν στην εκλογική και πολιτική συμπεριφορά του ατόμου, ανάλογα με τα βιώματα, τις εμπειρίες και την πολιτική του κοινωνικοποίηση.

[Για παράδειγμα, παρατηρείται ότι οι άνδρες ηλικίας 30-44 ετών πηγαίνουν συχνότερα από ό,τι άλλες πληθυσμιακές κατηγορίες σε προεκλογικές πολιτικές συγκεντρώσεις. Το γυναικείο φύλο, αντίθετα, εκδηλώνει μειωμένο ενδιαφέρον για τα κοινά. Αυτό το μειωμένο ενδιαφέρον πρέπει να ερμηνευτεί σε σχέση με την άνιση κατανομή των κοινωνικών ρόλων και των ευκαιριών μεταξύ των δύο φύλων, που είναι ένα αντικειμενικό κοινωνικό δεδομένο, αλλά και σε σχέση με την εσωτερικευση αυτής της ανισότητας (ως μειονεξίας) από το γυναικείο φύλο. Η συμμετοχή των γυναικών στον πολιτικό στίβο είναι άμεσα συνδεδεμένη με γενικότερες

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2021
Β΄ ΦΑΣΗ**E_3.Kκ3K(α)**

πρακτικές που αφορούν τις σχέσεις των δύο φύλων (π.χ. άνδρας στο καφενείο, γυναίκα στο σπίτι). Οι πρακτικές αυτές δεν είναι άσχετες με την ουσία της δημοκρατίας. «Ο εκδημοκρατισμός του ιδιωτικού αποτελεί προϋπόθεση για τον εκδημοκρατισμό του δημοσίου»].

[πρβλ. Σχολ. βιβλίο, *Κοινωνιολογία, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και εκδόσεων ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ*, σελ. 149].

[Κάθε κατηγορία παραγόντων βαθμολογείται με **δύομιση (2,5)** μονάδες].

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ**ΘΕΜΑ Γ****Γ1. α.**

Κατά τον Βέμπερ υπάρχουν τρεις τύποι (νομιμοποίησης) της εξουσίας:

- α. Η **παραδοσιακή** εξουσία. Υπάρχουν κοινωνίες (π.χ. φυλετικές) στις οποίες ο αρχηγός δεν εκλέγεται. Η νομιμότητά του προέρχεται από το εθιμικό δίκαιο (δηλαδή από τις συνήθειες και τις παραδόσεις που περνούν από τη μια γενιά στην άλλη).
- β. Η **χαρισματική** εξουσία. Αυτή η εξουσία βασίζεται σε μια εξαιρετική προσωπικότητα που διαθέτει το «χάρισμα», τον ηρωισμό ή τις ηγετικές ικανότητες. Θεμελιώνεται αποκλειστικά στην εμπιστοσύνη της κοινωνίας, που αναγνωρίζει κάποιον ως χαρισματικό ηγέτη, και στη συνεχή «επιβεβαίωση» του χαρίσματος αυτού, της ικανότητας του ηγέτη δηλαδή να καθοδηγεί και να πείθει τους «οπαδούς» του.
- γ. Η **ορθολογική** εξουσία. Η εξουσία αυτή στηρίζεται στη «νομιμότητα» των θεσμοθετημένων και από κοινού συμφωνημένων νομικών ρυθμίσεων, από τις οποίες αντλούν την εξουσία όσοι την ασκούν.

[πρβλ. Σχολ. βιβλίο, *Κοινωνιολογία, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και εκδόσεων ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ*, σελ. 135, 136, 137].

[Κάθε είδος νομιμοποίησης της εξουσίας βαθμολογείται με **δύο (2)** μονάδες].

Γ1. β.

[Ο Γάλλος κοινωνιολόγος Κοντ αναγνωρίζεται ως ο «ανάδοχος» της κοινωνιολογίας, αφού ήταν αυτός που πρότεινε τον όρο «κοινωνιολογία» (sociologie) για τη νέα επιστήμη].

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2021
Β΄ ΦΑΣΗ

E_3.Κκ3Κ(α)

Ο Α. Κοντ θεωρεί ότι το κράτος είναι αποτέλεσμα της αύξησης του μεγέθους των κοινωνιών και κατά συνέπεια της πολυπλοκότητάς τους (όσο πιο μεγάλες πληθυσμιακά είναι οι κοινωνίες τόσο μεγαλύτερη ανάγκη έχουν από σύνθετες δομές διοίκησης).

Ο Α. Κοντ διατύπωσε το νόμο των τριών σταδίων του ανθρώπινου πνεύματος. Το στάδιο εκείνο που σχετίζεται με το κράτος είναι το **μεταφυσικό στάδιο**, στο οποίο ο άνθρωπος ερμηνεύει τον κόσμο με προσφυγή σε αφηρημένες ιδέες και έννοιες, όπως είναι αυτή της «φύσης», που την ανέδειξε σε πρωταρχική οντότητα. Στο στάδιο αυτό κυριαρχούν οι νομικοί και οι άνθρωποι της Εκκλησίας, ενώ η κυρίαρχη κοινωνική οντότητα είναι το κράτος.

[πρβλ. Σχολ. βιβλίο, *Κοινωνιολογία, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και εκδόσεων ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ*, σελ. 134 & 17].

[Κάθε υποερώτημα βαθμολογείται με **δύο (2)** μονάδες].

Γ1. γ.

Στα πλουραλιστικά πολιτικά συστήματα οι έχοντες εξουσία χαλιναγωγούνται από τους νόμους, ελέγχονται θεσμικά από το κράτος, ενώ φαίνεται ότι οι διάφορες ομάδες συμφερόντων απολαμβάνουν ένα υψηλό ποσοστό αυτονομίας.

Θα πρέπει να επισημάνουμε, ενδεικτικά, μία από τις κυριότερες δυσλειτουργίες του πολιτικού συστήματος στη χώρα μας είναι ότι τα κόμματα έχουν επεκτείνει την επιρροή και τον έλεγχό τους σε πολλά κινήματα και σε διάφορες συλλογικές οργανώσεις, έχοντας σε γενικές γραμμές υποκαταστήσει την κοινωνία των πολιτών. Για παράδειγμα, οι συνδικαλιστικές παρατάξεις, οι γυναικείες οργανώσεις, τα κινήματα ειρήνης ελέγχονται άμεσα από διάφορα πολιτικά κόμματα, γι' αυτό και κάθε κόμμα «έχει» τη δική του γυναικεία οργάνωση ή το δικό του κίνημα ειρήνης. Ο στόχος των κομμάτων δεν είναι άλλος από τη διεύρυνση της εκλογικής τους βάσης και τη διασφάλιση της ιδεολογικής ταυτότητας των μελών τους.

[πρβλ. Σχολ. βιβλίο, *Κοινωνιολογία, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και εκδόσεων ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ*, σελ. 143 & 145].

[Το πρώτο υποερώτημα βαθμολογείται με **δύο (2)** μονάδες και το δεύτερο υποερώτημα με **τρεις (3)** μονάδες].

Γ2. α.

Το έθνος-κράτος [που θα εξετάσουμε στη συνέχεια] δε σχετίζεται ούτε με τις πόλεις-κράτη της αρχαιότητας (π.χ. της Αρχαίας Αθήνας) ούτε με τα φέουδα, που εμφανίζονται στο

δυτικο-ευρωπαϊκό μεσαίωνα και τα οποία στηρίζονται στην ύπαρξη ενός κεντρικού ηγεμόνα και στο καθεστώς εκμετάλλευσης των δουλοπαροίκων. Βέβαια οι ιστορικοί συμφωνούν σε γενικές γραμμές ότι τα πρώτα στοιχεία γένεσης του κράτους ανιχνεύονται στο τέλος του Μεσαίωνα και συγκεκριμένα από το 13ο ως το 15ο αιώνα στη Δυτική Ευρώπη ως μια τριπλή αντίδραση στους ηγεμόνες βασιλείς, την εκκλησιαστική δύναμη και τους φεουδάρχες. Ο καινούριος τύπος πολιτικής έκφρασης παίρνει την ονομασία «κράτος» (αν και ο συγκεκριμένος όρος αρχίζει να επικρατεί μετά το 15ο αιώνα). Το κράτος προκύπτει από την επικράτηση του ηγεμόνα-βασιλιά πάνω στους φεουδάρχες και από την ανάπτυξη της αστικής τάξης. Η ανερχόμενη αυτή τάξη, η αστική, προωθεί το ενιαίο-συγκεντρωτικό έθνος-κράτος και διευρύνει έτσι την επιβολή της στο οικονομικό και το πολιτικό επίπεδο.

Το «κοινωνικό κράτος» αναφέρεται για πρώτη φορά στο Γερμανικό Σύνταγμα (1949), το οποίο και καθιερώνει τα κοινωνικά δικαιώματα (υγεία, εργασία, ασφάλιση κτλ.) και οδηγεί σε μια πολιτική παροχών προς τα οικονομικά ασθενέστερα στρώματα. Η δημιουργία συνεπώς του κοινωνικού κράτους (κράτους πρόνοιας) της συλλογικής δηλαδή αντιμετώπισης των ανισοτήτων, προσβλέπει σε μια ανακατανομή του πλούτου.

Η ανακατανομή του πλούτου σε μια κοινωνία επιτυγχάνεται με διάφορα μέτρα όπως:

- την πολιτική μισθών (συλλογικές συμβάσεις εργασίας, οικογενειακά επιδόματα κ.ά.),
- τη φορολογική πολιτική με στόχο τη μείωση της επιβάρυνσης στους οικονομικά ασθενέστερους (π.χ. μείωση φόρων για τις πολυμελείς οικογένειες, μείωση αναλογίας έμμεσων-άμεσων φόρων),
- την κοινωνική ασφάλιση (ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, συνταξιοδότηση, επιδόματα σε άτομα με ειδικές ανάγκες κ.ά.),
- την πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες (π.χ. συμβουλευτική),
- την πρόσβαση σε αγαθά πολιτισμού (π.χ. κοινωνικός τουρισμός, ελεύθερη είσοδος σε μουσεία, εκδηλώσεις κ.ά.).

[πρβλ. Σχολ. βιβλίο, *Κοινωνιολογία, Κνσπιούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και εκδόσεων ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ*, σελ. 137-138 & 127-128].

[Κάθε υποερώτημα βαθμολογείται με **δύομιση (2,5)** μονάδες].

Γ2. β.

Η αντιμετώπιση της ανεργίας αποτελεί κομβικό σημείο στην πολιτική κάθε κράτους. Ο στόχος βέβαια δεν είναι άλλος από τη μείωση της ανεργίας, η οποία αμβλύνει, με τη σειρά της, τις ανισότητες και τη φτώχεια. Για το λόγο αυτό διατυπώνονται προτάσεις όπως η μερική απασχόληση ή η πρόωρη συνταξιοδότηση εργαζομένων ή, αντίθετα, η αύξηση των

ορίων ηλικίας για συνταξιοδότηση κ.ά. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η ευελιξία στην εργασία, η οποία ορίζεται ως η συνεχής μετακίνηση του εργαζόμενου σε διαφορετικές εργασιακές θέσεις. Αυτό σημαίνει ότι πολλοί εργαζόμενοι στη διάρκεια της επαγγελματικής ζωής τους θα αλλάξουν παραπάνω από μία φορά θέση εργασίας. Τα συναισθήματα ωστόσο που συνοδεύουν τον εργαζόμενο εξαιτίας αυτών των αλλαγών είναι η αβεβαιότητα και η ανασφάλεια. Τέτοια μέτρα εξάλλου θα πρέπει να συνοδεύονται και από την προσπάθεια ανάπτυξης της οικονομίας και τόνωσης των επενδύσεων, τα οποία με τη σειρά τους θα δώσουν νέες θέσεις εργασίας.

Μια άλλη αρνητική πτυχή, ειδικότερα της μακροχρόνιας ανεργίας, είναι η σταδιακή απαξίωση των γνώσεων, των δεξιοτήτων και της αποκτηθείσας εργασιακής εμπειρίας των ανέργων, γεγονός που καθιστά αναγκαία τα προγράμματα επανακατάρτισής τους.

[πρβλ. Σχολ. βιβλίο, *Κοινωνιολογία, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και εκδόσεων ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ*, σελ. 128 & 124].

[Κάθε υποερώτημα βαθμολογείται με **δύομιση (2,5)** μονάδες].

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. α.

Η υιοθέτηση των προτύπων συμπεριφοράς δεν είναι μια παθητική λειτουργία. Το άτομο δε λειτουργεί μόνο ως δέκτης, που υιοθετεί στοιχεία από το περιβάλλον του, αλλά και ως πομπός, που μπορεί να επηρεάσει τη διαδικασία κοινωνικοποίησης του περιβάλλοντός του. Ακόμα και ένα παιδί, στο πλαίσιο μιας αυταρχικής διαπαιδαγώγησης (του σχολείου ή της οικογένειας), μπορεί με τη στάση ή την αντίδρασή του να αλλάξει τη συμπεριφορά του περιβάλλοντός του προς αυτό, να αλλάξει δηλαδή το περιεχόμενο της κοινωνικοποίησής του. Αλλά και ως ενήλικος, μέσα από τη συμμετοχή του σε συλλόγους, σωματεία ή ενώσεις καταναλωτών, μπορεί να αντιδράσει στις επικρατούσες απόψεις για την κοινωνική ζωή. Γι' αυτό το λόγο η κοινωνικοποίηση είναι μια **αμφίδρομη** διαδικασία ανάμεσα στον πομπό και στο δέκτη. Εξάλλου, ο αμφίδρομος χαρακτήρας της διαδικασίας είναι εμφανής, όταν ο δέκτης γίνεται πομπός.

Ο Μέρτον εξειδίκευσε ακόμη περισσότερο το λειτουργιστικό μοντέλο. Επισήμανε την ύπαρξη πολλών εναλλακτικών μορφών λειτουργιών, ιδίως σε οικουμενικούς θεσμούς όπως είναι, για παράδειγμα, η οικογένεια, η οποία διαφοροποιείται στις διάφορες κοινωνίες ως προς τη μορφή ή τις λειτουργίες της. Το μοντέλο του λειτουργισμού χρησιμοποιήθηκε - και χρησιμοποιείται ακόμη - από την κοινωνιολογία, προκειμένου αυτή να μελετήσει και να ερμηνεύσει την κοινωνία, τους θεσμούς, τις λειτουργίες και τις δυσλειτουργίες τους.

Σύμφωνα με τη σχολή της κοινωνικής κατασκευής, η κοινωνική ζωή είναι ένα ρευστό και διαρκώς «επαναδιαπραγματευόμενο» σύνολο από κοινωνικές πρακτικές, βρίσκεται δηλαδή σε συνεχή αναδιαμόρφωση μέσω των τρόπων αμοιβαίας κατανόησης και δράσης των

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2021
Β΄ ΦΑΣΗ

Ε_3.Κκ3Κ(α)

ατόμων. Τα άτομα μοιράζονται τρόπους σκέψης, ιδέες, αξίες και έννοιες, καθώς αλληλεπιδρούν. Έτσι, «κατασκευάζουν» «κοινωνικούς κόσμους», δηλαδή δίνουν ευρύτερο νόημα στις άμεσες εμπειρίες της καθημερινής ζωής. Οι κοινές πρακτικές, τα νοήματα και η γλώσσα που μοιράζονται τα άτομα μεταξύ τους συνιστούν τους μηχανισμούς μέσω των οποίων η κοινωνική ζωή διαμορφώνεται σε συνεκτικό σύνολο. Με άλλα λόγια, οι άνθρωποι μέσα από τις κοινωνικές τους σχέσεις «κατασκευάζουν» την καθημερινή πραγματικότητα και την αντιλαμβάνονται ως δεδομένη, νομιμοποιημένη και «φυσική». Η συνεχής αυτή αναδιαμόρφωση της πραγματικότητας μας επιτρέπει να συλλάβουμε τους κοινωνικούς θεσμούς ως τους επαναλαμβανόμενους και παγιωμένους τρόπους αμοιβαίων πρακτικών και αμοιβαίας (διωποκειμενικής) κατανόησης και συμπεριφοράς.

[πρβλ. Σχολ. βιβλίο, *Κοινωνιολογία, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και εκδόσεων ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ*, σελ. 54, 21 & 23].

[Κάθε υποερώτημα βαθμολογείται με **τρεις (3)** μονάδες].

Δ1. β.

[Ο Κούλεϋ συνέβαλε στη θεωρία της κοινωνικής αλληλεπίδρασης με τον «κοινωνικό καθρεφτισμό του εαυτού μας» (κατοπτρικός εαυτός). Το παιδί διαμορφώνει την αυτοεικόνα και τη συμπεριφορά του ανάλογα με το πώς φαντάζεται ότι το βλέπουν οι άλλοι. Αν φαντάζεται ότι οι άλλοι έχουν θετική εικόνα γι' αυτό, ότι οι άλλοι επιδοκιμάζουν τις ενδεχόμενες πράξεις του, θα αισθανθεί περηφάνια, ενώ αντίθετα αν φαντάζεται ότι οι άλλοι έχουν αρνητική εικόνα γι' αυτό και αποδοκιμάζουν τις ενδεχόμενες πράξεις του, θα αισθανθεί ντροπή και ταπείνωση. Επομένως] Η διαμόρφωση της αυτοεικόνας μας εξαρτάται από την ταυτότητα των άλλων. Οι θεμελιωτές της σχολής της συμβολικής αλληλεπίδρασης ονόμασαν «**σημαντικούς άλλους**» όλα τα άτομα που επηρεάζουν περισσότερο την αυτοεικόνα και τη συμπεριφορά μας και τα οποία είναι συγκεκριμένα πρόσωπα του περιβάλλοντός μας.

[Οι κοινωνικοί επιστήμονες που υιοθετούν την προσέγγιση της **κοινωνικής (συμβολικής) αλληλεπίδρασης**, όπως ο Τζ. Μιντ (G.H. Mead, 1863-1931), αναφέρθηκαν ιδιαίτερα στις φάσεις ανάπτυξης του παιδιού και στις διεργασίες που τις συνοδεύουν. Τα στάδια της κοινωνικής ανάπτυξης του παιδιού είναι κατά τον Μιντ τρία]. Πιο συγκεκριμένα το στάδιο **του ατομικού παιχνιδιού**, κατά το οποίο το παιδί παίζει διαφορετικούς ρόλους. Για παράδειγμα, μπορεί να αλλάζει ρόλους, χωρίς συντονισμό ή λογική τάξη, και από ασθενής να γίνεται γιατρός ή από μαθητής δάσκαλος. Κατά το στάδιο αυτό οι «σημαντικοί άλλοι», που είναι συγκεκριμένα πρόσωπα από το κοινωνικό του περιβάλλον με τα οποία το παιδί έχει άμεσες, συχνές και στενές επαφές, ασκούν ιδιαίτερη επίδραση στη διαμόρφωση των προτύπων συμπεριφοράς του.

[πρβλ. Σχολ. βιβλίο, *Κοινωνιολογία, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και εκδόσεων ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ*, σελ. 23 & 57].

[Κάθε εκπρόσωπος της σχολής της συμβολικής αλληλεπίδρασης βαθμολογείται με **τρεις (3)** μονάδες].

Δ2. α.

Αναμφισβήτητα, οι τεχνολογικοί μετασχηματισμοί βοήθησαν στην καθιέρωση νέων εκπαιδευτικών διαδικασιών και συστημάτων παροχής εκπαίδευσης, που εισάγουν καινούριες διδακτικές διαδικασίες, όπως είναι η εκπαίδευση από απόσταση (τηλεκπαίδευση). Η εκπαίδευση από απόσταση μειώνει τον άμεσο και προσωπικό χαρακτήρα της παρεχόμενης εκπαίδευσης, ταυτόχρονα όμως καθιστά εφικτή τη σύνδεση των απομακρυσμένων περιοχών με τα αγαθά της εκπαίδευσης.

[πρβλ. Σχολ. βιβλίο, *Κοινωνιολογία, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και εκδόσεων ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ*, σελ. 102].

Δ2. β.

Η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών σε πολλούς χώρους εργασίας διεύρυνε τον κύκλο των εργασιακών δραστηριοτήτων και επηρέασε την ίδια τη δομή της εργασίας. Η ιεραρχία των υπαλλήλων άλλαξε: για παράδειγμα, προϊστάμενος μπορεί να γίνει αυτός που χειρίζεται επαρκώς τις πληροφορίες, χωρίς απαραίτητα να έχει και σφαιρική γνώση του αντικειμένου της δουλειάς. Άλλαξε επίσης η εργασιακή κουλτούρα: για παράδειγμα, μπορούν να διαμορφωθούν στους χώρους δουλειάς αυτόνομες ή ημιαυτόνομες ομάδες εργασίας. Επιπλέον, διαφοροποιούνται συνεχώς τα προσόντα που πρέπει να έχει κάποιος, για να βρει δουλειά, η οποία διαφοροποίηση προϋποθέτει γενικότερες γνώσεις και δεξιότητες.

Αυτές οι νέες μορφές απασχόλησης δείχνουν τις τεράστιες αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στην οργάνωση της εργασίας. Δείχνουν επίσης ότι η εποχή του μοντέλου εργασίας των Τέιλορ και Φορντ θεωρείται, σε γενικές γραμμές, παρελθόν. Οι αλλαγές αυτές οφείλονται στην εμφάνιση των νέων τεχνολογιών, που αναδιάρθρωσαν τη διαδικασία παραγωγής και τις εργασιακές σχέσεις και διαμόρφωσαν μια διαφορετική εργασιακή κουλτούρα.

[πρβλ. Σχολ. βιβλίο, *Κοινωνιολογία, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και εκδόσεων ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ*, σελ. 114-115].

[Κάθε υποερώτημα βαθμολογείται με **τρεις (3)** μονάδες].

[Σημείωση: Όσα χωρία του σχολικού βιβλίου έχουν τεθεί εντός αγκυλών, δεν είναι υποχρεωτικό να αναφερθούν από τους μαθητές και η έλλειψή τους δεν επιφέρει αρνητική βαθμολόγηση].